

FSR Business Indikator

– *Andet halvår 2017*

Hovedkonklusioner

Der er fortsat et stort flertal på 8 ud af 10 af landets revisorer, som vurderer, at den positive økonomiske udvikling i blandet virksomhederne fortsætter i det kommende halvår, mens kun 1 pct. forventer en negativ udvikling. Det viser FSR Business Indikator, og de stærke forventninger bakkes op af de 6 udvalgte nøgletal, der beskriver virksomhedernes aktivitet, kapacitet og adgang til finansiering og med udviklingen i revisorerne egne forretninger, hvor efterspørgslen igen i 2017 har er steget til nyt rekordniveau.

Øjebliksbilledet for aktiviteten hos virksomhederne er en markant vækst i omsætningen på mere end 5 pct. i 2017. Det er en flot vækst, som er godt og vel dobbelt så stor som i 2016. Ser vi fremad på ordresituationen for det kommende kvartal, er der fremgang i ordresituationen set over det seneste år. Særligt hos leverandørerne i detailbranchen er ordreindikatoren gået betydeligt frem.

Virksomhedernes kapacitet afhænger af deres investeringer og af deres mulighed for at rekruttere de rette medarbejdere. Her er billedet positivt, men dog ikke rosenrødt. Virksomhederne øger fortsat deres investeringer, men stigningstakten er på vej ned på trods af, at renten er historisk lav. Det tyder på, at virksomhederne ser positivt på fremtiden, men ikke har smidt forsigtigheden overbord. Øjebliksbilledet i form af private stillingsopslag viser en voldsom stigning på mere end 10 pct. det seneste år, og ligger nu på det højeste niveau siden foråret 2008 umiddelbart før finanskrisen. Det øger risikoen for flaskehalsproblemer, og der er allerede betydeligt udfordringer med mangel på it-folk, ingeniører og andre med tekniske uddannelser.

Adgangen til finansiering er et godt mål for, om bankerne deler virksomhedernes egen optimisme. Her er billedet, både når vi kigger på det faktiske udlån og på kreditansøgningerne, at der er en stigning, men ikke i samme grad som det var tilfældet for et år siden, hvilket svarer til udviklingen i erhvervslivets investeringer.

K / KONTAKT

Tom Vile Jensen

Erhvervspolitisk direktør

mail: tvj@fsr.dk

tlf.: 33 69 10 51

Mads Engberg

Chefkonsulent

mail: mte@fsr.dk

tlf.: 33 69 10 87

Thomas Baadsgaard

Analytiker

mail: tba@fsr.dk

tlf.: 41 93 31 79

Charlotte S. Rieck

Analytisk student

mail: cri@fsr.dk

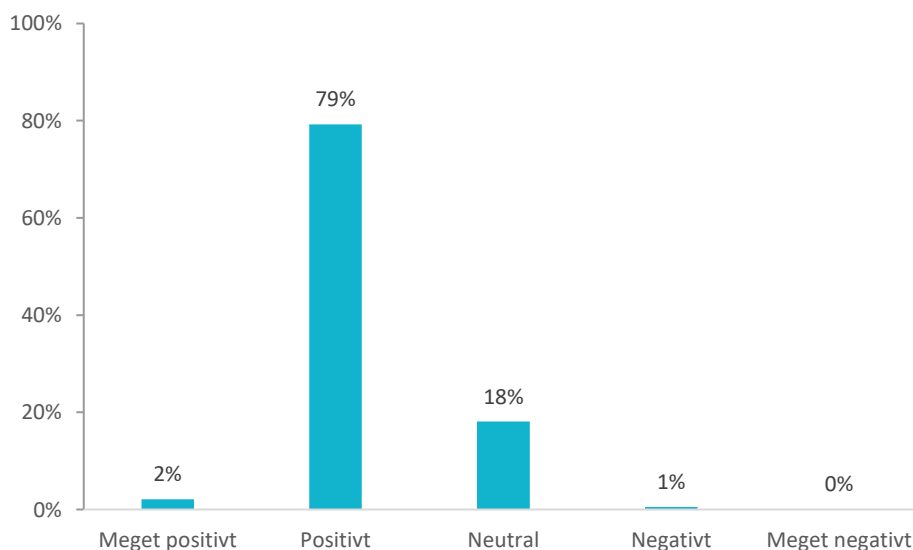
Indikator – andet halvår 2017

De danske revisorer forventer, at virksomhederne i de kommende 6 måneder vil fortsætte den positive økonomiske fremgang. Otte ud af 10 revisorer mener, at økonomien hos deres kundevirksomheder vil udvikle sig meget positivt eller positivt. 18 pct. af revisorerne vurderer, at der i det kommende halve år vil være en neutral udvikling. Kun 1 pct. af revisorerne forventer en tilbagegang i det næste halve år. I september 2017 mente revisorerne også, at der ville være en positiv økonomisk fremgang de kommende 6 måneder. Dermed afspejler revisorerne forventninger til det kommende halve år den positive økonomiske udvikling i dansk erhvervsliv generelt.

Ifølge revisorerne skyldes den forventede positive økonomiske fremgang hovedsageligt, at virksomhederne oplever en øget efterspørgsel. Derudover vurderer revisorerne også, at virksomhederne investerer mere samt reducerer deres omkostninger, som også er med til, at der forventes en positiv økonomisk fremgang.

Figur 1

Hvordan vurderer du samlet set, at økonomien vil udvikle sig hos dine kundevirksomheder over de næste 6 måneder? (n=188)

Kilde: FSR – SURVEY: Hvordan går det hos dine kundevirksomheder?, marts 2018.

Aktivitet

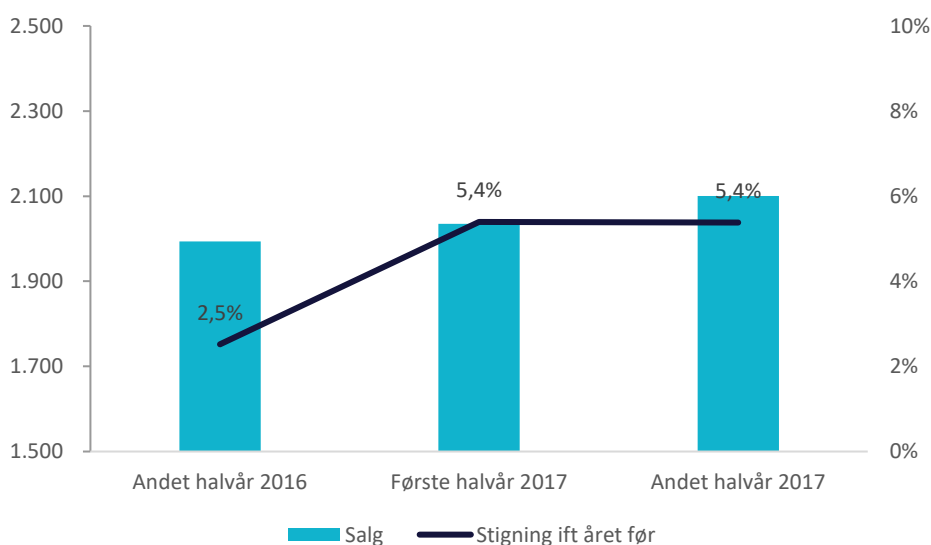
Det positive billede som landets revisorer tegner af kundernes økonomiske tilstand, understøttes delvist af nye tal fra for aktiviteten i landets virksomheder. Som mål for aktiviteten er valgt udviklingen i salg samt ordrebeholdningen. Nøgletal for udvikling i salg og ordrer kan være med til at forklare virksomhedernes nuværende og fremtidige omsætning.

Salg

Virksomhederne har oplevet en stigning i omsætningen på 66 mia. kr. i forhold til første halvår 2017. Det tyder på, at den positive konjunktur fortsætter. Yderligere er det også en stigning på mere end 5 pct. sammenlignet med året før.

Figur 2

Salg i alt (sæsonkorrigeret), mia. DKK

Kilde: Danmarks Statistik, Firmaernes køb og salg efter branche (DB07), beløb, sæsonkorrigering og tid (FIKS11)

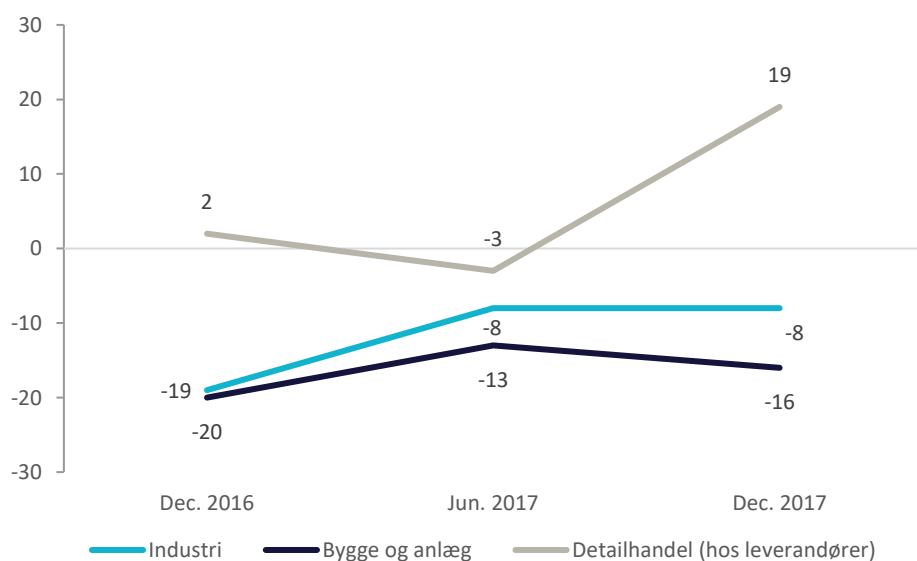
Salgsindikatoren er baseret på Danmarks Statistiks månedlig opgørelse af firmaernes køb og salg, som beregnes ud fra firmaernes momsindberetning til SKAT. Udviklingen i firmaernes salg er med til at belyse konjunktur- og erhvervsudviklingen samt indikatorer, hvordan det går med omsætningen i erhvervslivet.

Ordre

For at bidrage til at få et indtryk af virksomhedernes aktivitet benyttes de seneste tal for virksomhedernes ordre i både industri, bygge og anlæg samt hos leverandørerne i detailhandel. De nyeste tal giver et blandet indtryk af erhvervslivets sundhedstilstand. På den ene side er der et positivt nettotal for leverandørerne i detailhandel, som er en klar forbedring sammenlignet med sidste halvår. Dette kan tyde på, at driften vil kunne fortsætte på samme niveau eller øges, som kan føre til højere omsætning. Industri samt bygge og anlæg har dog begge negative nettotal i andet halvår 2017. Dermed vurderer virksomhederne i industri samt bygge og anlæg, at deres ordrebeholdning ikke er tilstrækkelig under de nuværende forhold for virksomheden, hvilket kan have konsekvenser for omsætningen og beskæftigelsen.

Ofte er nettotallene for ordrebeholdningerne negative, hvilket dog ikke er ensbetydende, at der er økonomisk tilbagegang. Det kan skyldes, at virksomhederne er tilbageholdende i deres vurdering af egne fremtidsudsigter.

Figur 3

Ordrebeholdning (kommende tre måneder, ikke sæsonkorrigeret), nettotal

Kilde: Danmarks Statistik, Sammensat konjunkturindikator for industri (kommende 3 måneder) efter sæsonkorrigering, indikator og tid (BARO8). Danmarks Statistik, Sammensat konjunkturindikator (kommende 3 måneder) efter sæsonkorrigering, indikator og tid (KBYG44). Danmarks Statistik, Konjunkturbarometer for detailhandel efter forløb, bedømmelse, indikator, branche (DB07) og tid (KBD1).

Ordreindikatoren er baseret på Danmarks Statistiks konjunkturbarometer for brancherne industri, bygge- og anlæg samt detailhandel. Ordreindikatoren udtrykker i, hvilket omfang virksomhederne vurderer, at deres ordrebeholdning er henholdsvis tilstrækkelig, utilstrækkelig eller mere end tilstrækkelig under de nuværende forhold. Under de nuværende forhold betyder, at produktionen kan fortsætte på samme måde uden at f.eks. ansætte eller fyre medarbejdere. Nettotallet er enhedsløst og dannes ved at trække procentdelen af 'mere end tilstrækkelig' fra procentdelen af 'utilstrækkelig' og kan derfor antage værdier i intervallet -100 til +100.

Et negativt nettotal betyder, at ordrebeholdningen ikke er tilstrækkelig under de nuværende forhold for virksomheden. Dette er ikke ensbetydende med, at det nødvendigvis går dårligt for virksomheden, og at fremtidige resultater kommer til at give underskud, men at det går dårligere end forventet. Et positivt nettotal betyder, at ordrebeholdningen er tilstrækkelig, og dermed stor nok til, at virksomheden kan holde en normal aktivitet kørende.

Kapacitet

Et yderligere indikatormål er at se på udviklingen i virksomhedernes kapacitet, altså hvor meget virksomhederne kan producere. Som udtryk for kapaciteten er valgt at se på nøgletal for investeringer og stillingsopslag, der udtrykker i hvilket omfang virksomhederne forventes at øge eller indskrænke kapaciteten.

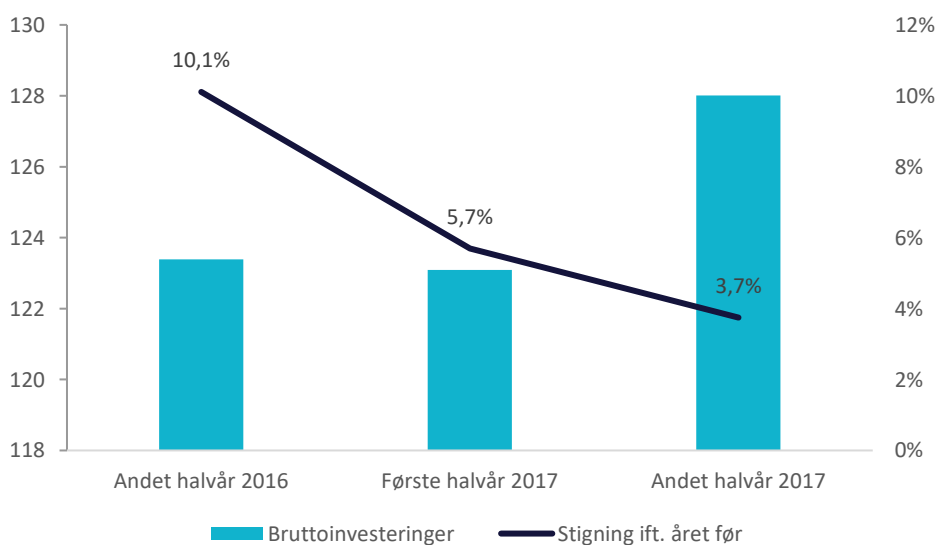
Investeringer

I andet halvår 2017 blev der foretaget investeringer i ikke-finansielle virksomheder svarede til 128 mia. kr. Sammenlignet med første halvår 2017 er det en stigning på omkring 5 mia. kr. Yderligere er det en relativ stigning på 3,7 pct. sammenlignet med året før. Den relative stigning er faldende, men der er stadig positiv økonomisk.

Det tyder på, at virksomhederne har mere tiltro til fremtiden, da niveauet af investeringer i ikke-finansielle virksomheder giver en indikation af, om virksomhederne ser positiv eller negativ på fremtiden.

Figur 4

Faste bruttoinvesteringer i alt til ikke-finansielle virksomheder (løbende priser, sæsonkorrigeret), mia. DKK

Kilde: Danmarks Statistik, Indkomst, forbrug, opsparing og investering (oversigtstabel) efter sektor, transaktion og tid (NKS02)

Investeringer er baseret på Danmarks Statistiks statistik for nationalregnskabet, som er med til at forklare den kortsigtede økonomiske udvikling. Nationalregnskabet opgøres kvartalsvis og udarbejdes på grundlag af næsten alle konjunkturstatistikker, som omhandler økonomi og beskæftigelse.

Faste bruttoinvesteringer omfatter boliginvesteringer samt husholdningernes, selskabers og det offentlige udgifter til opførelse af bygninger og anlæg. Derudover er køb af maskiner, udstyr, inventar og transportmidler mv. til brug i produktionen i mere end et år også en del af bruttoinvesteringer. Denne analyse fokuserer alene på bruttoinvesteringer til ikke-finansielle virksomheder.

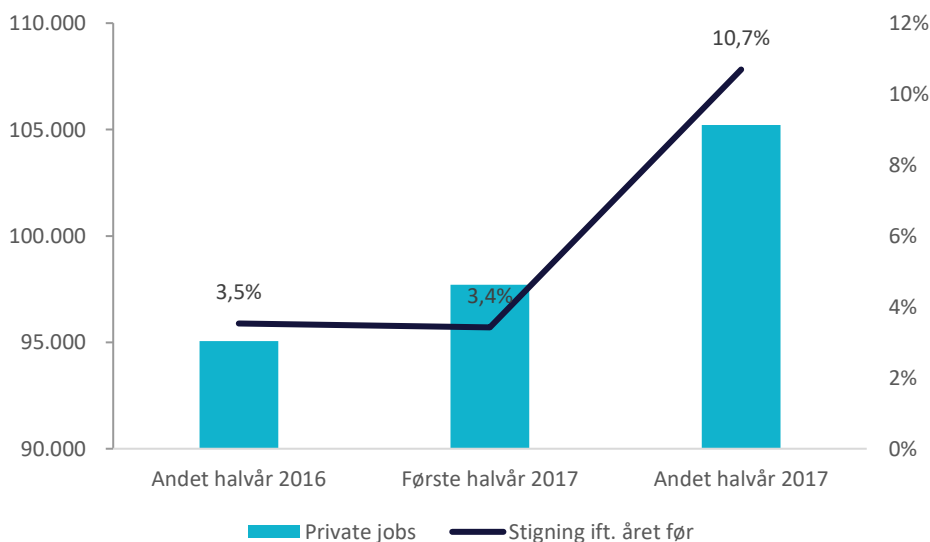
Stillingsopslag

I andet halvår 2017 er antallet af private stillingsopslag steget en hel del, og sammenlignet med første halvår 2017 er det en stigning på mere end 7.500 stillingsopslag. Den relative stigning sammenlignet med sidste år er på 10,7 pct., som er den højeste stigning i en meget lang periode. Antallet af private jobopslag ligger dermed på det højeste niveau siden første halvår 2008 og har efter større fald i antallet af stillingsopslag oplevet en stor stigning igen.

Gennem de seneste år har der været en pæn vækst i antallet af private jobopslag, men andet halvår 2017 har oplevet en relativ stor stigning i forhold til de andre halvår. Det tyder på, at 2018 vil blive et år med endnu mere fremgang i beskæftigelse. Risikoen for flaskehalse øges dog grundet den høje efterspørgsel på arbejdskraft. Der er ikke generel mangel på arbejdskraft endnu, men der kan især i den nærmere fremtid komme mangel på it-folk, ingeniører og andre med tekniske uddannelser.

Figur 5

Private stillingsopslag (sæsonkorrigeret), antal

Kilde: Jobindex

Private stillingsopslag er baseret på statistik fra Jobindex og består af jobannoncer annonceret på internettet hos jobcentrenes Jobnet, de private jobbørser og firmaernes egne hjemmesider. Data opgøres månedsvist og er sæsonkorrigeret.

Adgang til finansiering og efterspørgsel efter kredit

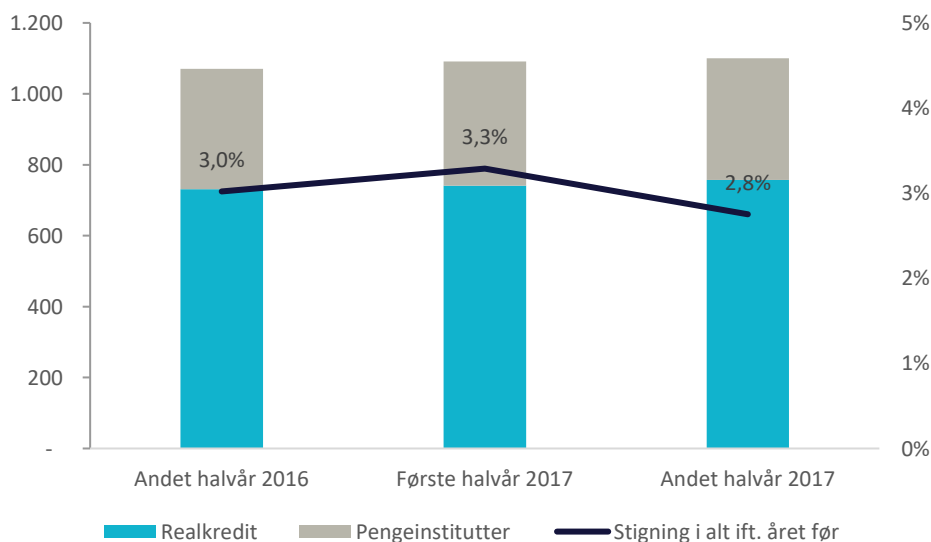
Et sidste element i Business Indikatoren er at se på virksomhedernes adgang til finansiering og deres efterspørgsel efter kredit. Adgangen til finansiering og efterspørgslen efter kredit udtrykkes i tal for udlån samt tal for kreditchefernes vurdering af efterspørgslen på kredit. Øget udlån og øget efterspørgsel efter kredit indikerer, at virksomhederne er i færd med at udvide aktiviteterne.

Udlån

I andet halvår 2017 havde de ikke-finansielle virksomheder gennemsnitligt lån for 757 mia. kr. hos realkreditinstitutterne og 343 mia. kr. hos pengeinstitutterne. Det er en lille stigning sammenlignet med første halvår 2017, og der er i alt udlånt for 9 mia. kr. mere. I forhold til andet halvår 2016 er det en relativ stigning på 2,8 pct., men mod en stigning på 3,3 pct. i første halvår 2017 sammenlignet med første halvår 2016. Den absolutte stigning indikerer, at virksomhederne har fået bedre adgang til finansiering og dermed større muligheder for f.eks. at investere, dog er den relative stigning faldet lidt. Dermed er der fortsat en økonomisk fremgang, men den er ikke lige så kraftig, som den har været.

Figur 6

Udlån fra pengeinstitutter og realkreditudlån til ikke-finansielle virksomheder (gennemsnitlig ultimo balance, alle valutaer), mia. DKK

Kilde: Danmarks Nationalbank, Indenlandsk udlån fra pengeinstitutter efter løbetid (oprindelig løbetid), valuta, indenlandsk sektor, datatype, instrument og tid (DNPUDDK). Danmarks Nationalbank, Indenlandsk realkreditudlån fra realkreditinstitutter efter instrument, datatype, indenlandsk sektor, valuta, ejendomskategori, variabelt eller fast forrentet og afdrag (DNRUDDKI)

Indikatoren for udlån er baseret på Danmarks Nationalbank statistik omhandlende pengeinstitutternes og realkrediternes balancer, hvor balance- og strømstatistik indsamles fra MFI'er (Monetære Finansielle Institutioner) i Danmark. Undersøgelsen er fortaget blandt danske MFI'ers hovedvirksomhed i Danmark, filialer af udenlandske MFI'er i Danmark samt danske MFI'ers udenlandske enheder. Udlånene gives fra penge- og realkreditinstitutter til alle ikke-finansielle virksomheder.

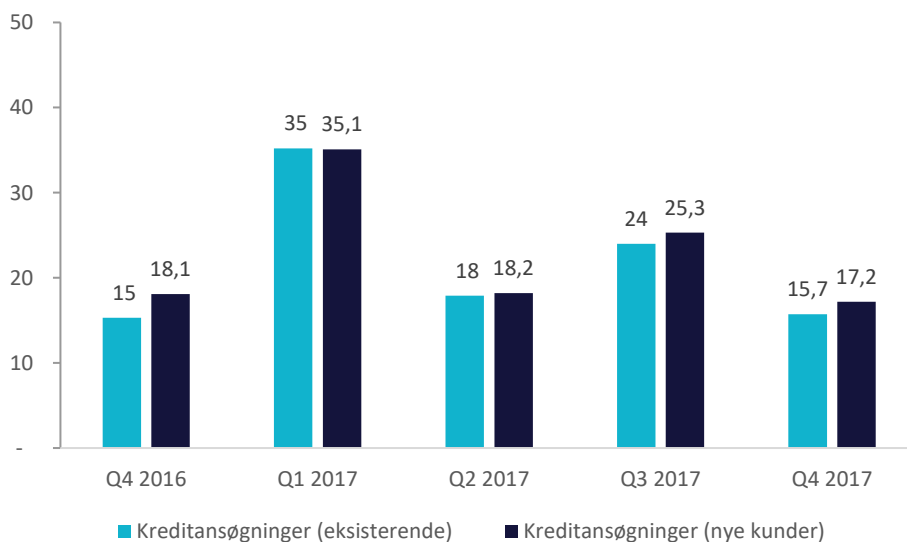
Kreditansøgninger

Kreditansøgninger fra både eksisterende og nye kunder er steget det seneste kvartal ifølge kreditcheferne i de største danske penge- og realkreditinstitutter. I fjerde kvartal 2017 var nettotallet 15,7 for eksisterende kunder og 17,2 for nye kunder. Stigningen er dog ikke lige så stor som tredje kvartal 2017, hvor nettotallene var henholdsvis 24,0 og 25,3.

De danske virksomheders efterspørgsel efter flere lån og mere kredit bliver større og større. En øget efterspørgsel indikerer, at flere søger efter finansiering til drift og investering. Efterspørgslen efter nye lån hos både eksisterende og nye kunder er nogenlunde det samme i alle kvartaler.

Figur 7

Kreditansøgninger (kommenende kvartal, sæsonkorrigeret), nettotal

Kilde: Danmarks Nationalbank, Udlånsundersøgelse, kreditvilkår for erhvervsvirksomheder (Nettotal) efter periode, branche, institutgruppe, spørgsmål og tid (DNUDEHV).

Kreditansøgningerne er baseret på Danmarks Nationalbanks undersøgelse om udlån, hvor kreditcheferne i de største danske penge- og realkreditinstitutter hvert kvartal besvarer spørgsmål vedrørende ændringer i deres kreditpolitik samt efterspørgslen efter nye lån. Kreditcheferne har fem svarmuligheder -100 (faldet en del), -50 (faldet lidt), 0 (uændret), +50 (steget lidt) og +100 (steget en del).

Derefter vægtes alle svarene til et nettotal efter institutternes andel af det samlede udlån, hvor nettotallet skal tolkes som en ændring i forhold til forrige kvartal. Et positivt nettotal betyder, at omfanget af kreditansøgninger er steget i forhold til kvartalet før, mens et negativt nettotal indikerer et fald. Jo mere positivt eller negativt nettotallet er, desto større er stigningen eller faldet.

Om FSR Business Indikator

FSR Business Indikator tager temperaturen på dansk erhvervsliv hvert halve år og giver et indblik i den forventede udvikling i vækst og beskæftigelse i virksomhederne. Indikatoren er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt godkendte revisorer og måler revisorerens forventninger til den økonomiske udvikling hos deres kundevirksomheder.

Business Indikatoren underbygges af seks udvalgte nøgletal, der på forskellig vis giver et indblik i erhvervslivets aktuelle sundhedstilstand. Disse nøgletal er inddelt efter tre temaer: virksomhedsaktivitet (salg i virksomheder og ordrebeholdning), virksomhedernes adgang til finansiering (udlån og kreditansøgninger) samt kapacitet i virksomhederne (investeringer og stillingsopslag).

OM FSR – ANALYSE

FSR - danske revisorer udarbejder løbende analyser og survey, som tager udgangspunkt i aktuelle og relevante problemstillinger i revisorbranchen og i erhvervslivet mere generelt.

Formålet med undersøgelserne er, at sætte fokus på relevante emner og nyttiggøre den unikke viden som foreningens medlemmer besidder. Det er tilladt at citere fra publikationen med tydelig kildeangivelse og med henvisning til FSR – danske revisorer.